KD:N PERHEPOLIITTINEN OHJELMA

1. PERHE ON YHTEISKUNNAN SYDÄN

Perhe on jokaisen ihmisen ensimmäinen ja ensisijainen yhteisö, jossa kasvetaan yhteiskunnan jäseneksi, vastuuseen itsestä ja toisista ihmisistä. Perhe on yhteiskunnan tärkein sosiaalinen instituutio, jonka merkitystä mikään muu taho ei voi täysin korvata. Perheiden hyvinvointi luo pohjan koko yhteiskunnan hyvinvoinnille. Siksi perheiden tukeminen on keskeinen osa hyvinvointiyhteiskunnan vahvistamista.

Kristillisdemokraattisen ihmiskäsityksen mukaan jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja korvaamaton yksilö. Ihmisarvo perustuu ihmisen olemiseen, ei hänen tekoihinsa, kykyihinsä, syntyperäänsä tai muihin ominaisuuksiin. Ihmiselämää tulee suojella hedelmöityksestä luonnolliseen kuolemaan saakka. Arvopohjamme korostaa ihmisarvon kunnioittamista, perheen ja lähiyhteisön merkitystä, heikossa asemassa olevien puolustamista, yritteliäisyyttä sekä vastuuta niin itsestä kuin lähimmäisistä ja ympäristöstä. Vapaus ja vastuu kulkevat aina käsi kädessä. Tältä pohjalta haluamme rakentaa Suomesta lähimmäisyhteiskunnan.

Vaikka valtaosa suomalaisista lapsiperheistä voi hyvin, huonosti voivien lasten ja nuorten joukko voi yhä huonommin. Oppimistulokset ovat viime vuosikymmenen aikana heikentyneet ja koulutustaso laskenut. Perheiden rikkinäisyys, ohuet tukiverkostot, vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat, vanhemmuuden rajattomuus, työpaineet tai taloudelliset haasteet heikentävät lasten hyvinvointia. Ennaltaehkäiseville palveluille on tarvetta.

Ennätyksellisen alhainen syntyvyys on aikamme merkittävä haaste. Suunnan muuttaminen vaatii laaja-alaisia toimia: lapsimyönteinen ilmapiiri ja pitkäjänteinen perhepolitiikka voivat vahvistaa perheiden uskoa tulevaisuuteen ja kannustaa suurempaan lapsilukuun. Kaikessa päätöksenteossa on huomioitava vaikutukset lapsiin. Perhepolitiikan on oltava kokonaisvaltaista eikä vain pelkkien lakisääteisten palveluiden tarjoamista. Kristillisdemokraattien perhepoliittinen ohjelma on jatkoa sille työlle, jota Kristillisdemokraatit ovat tehneet vuosia perheiden puolesta ja jota tulemme sitkeästi yhä jatkamaan.

2. PERHEYSTÄVÄLLISTÄ PÄÄTÖKSENTEKOA

Haluamme rakentaa lapsi- ja perheystävällistä Suomea, jossa lasten ja perheiden hyvinvointi otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa. Perhe- ja lapsiystävällinen yhteiskunta on enemmän kuin lakisääteisten palveluiden tarjoamista. Lapsi- ja perheystävällisyys on päätöksissä näkyvää iloa lapsista ja intohimoa heidän unelmiensa edellytysten luomisesta. Panostaminen lapsiin ja perheisiin on investointi tulevaisuuteen. Vahvistamalla lapsiperheiden asemaa ja valinnanvapautta tuemme perheiden uskoa omaan selviytymiseen ja mahdollistamme lapsihaaveiden toteutumisen.

Perheiden näkökulmia ja toiveita on kuultava. Uudet tekniset sovellukset tarjoavat hyviä mahdollisuuksia kehittää kuntalaisdemokratiaa ja -kuulemisia. Lapsia ja nuoria on myös osallistettava osana demokratiakasvatusta. Nuorisoneuvostojen tehtävänä on toimia nuorten äänenä, viestiä tarpeista, tehdä ehdotuksia ja antaa palautetta palveluiden toimivuudesta. Se on myös yksi keino vahvistaa nuorten osallisuutta.

Tuemme kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä sekä vahvistamme niiden ja kuntien kumppanuutta ja yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksessa, koulujen, oppilaitosten ja vapaa-ajan toiminnassa. Kaavoituksessa ja kaupunkisuunnittelussa on huolehdittava perheiden tarpeista ja turvallisesta kasvuympäristöstä.

Toimenpiteet:

- Otetaan kunnissa ja hyvinvointialueilla nykyistä laajemmin käyttöön lapsivaikutusten arviointi kai kessa lapsia koskevassa päätöksenteossa, ja siirrytään lapsibudjetointiin.
- Valmistellaan lapsivaikutusten arvioinnin lisäksi perhevaikutusten arviointi.
- Varmistetaan lapsistrategiatyön jatko.
- Sisällytetään lapsen edun ensisijaisuutta koskeva perusoikeussäännös perustuslakiin varmistaen näin samalla kattava lapsivaikutusarviointi.
- Varmistetaan riittävä ja monipuolinen perheasuntojen tuotanto kunnissa huomioiden erityisesti pie nituloiset perheet
- Toteutetaan perheystävällistä kaupunkisuunnittelua muun muassa lisäämällä turvallisia viher- ja ulkoilualueita.

3. PERHEPALVELUT KUNTOON

Lapsen hyvä arki rakentuu perheiden hyvinvoinnista

Paras tapa varmistaa lapsen hyvä arki on tukea perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lapsen oikeuksien toteutumista on edistettävä johdonmukaisesti, ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten asemaa on parannettava. Kuntien, hyvinvointialueiden ja kolmannen sektorin saumattomalla yhteistyöllä rakennetaan laadukkaita lasten ja perheiden palveluita.

Tarvitsemme enemmän ennaltaehkäisevää tukea ja apua oikea-aikaisina matalan kynnyksen peruspalveluina. Ennaltaehkäisevät palvelut estävät ongelmien kasaantumista, vahvistavat vanhempien voimavaroja ja ehkäisevät tilanteita, jotka vaatisivat raskaita ja kalliita korjaavia toimenpiteitä. Jo ensimmäiseen avunpyyntöön pitää pystyä vastaamaan viiveettä. Tarjolla on oltava monipuolisesti tukea: kotipalvelua, perhetyötä, vanhemmuuden tukea lapsen ja nuoren eri kasvuvaiheissa, tukea eroperheille, tukiperheitä ja -henkilöitä. Erityistä tukea tarvitsevat lapset on huomioitava palvelujen suunnittelussa, ja tuki on räätälöitävä perheen tarpeiden mukaan. Kriisiapu on turvattava koko perheelle kaikissa perhetilanteissa.

Kannatamme perhekeskusmallia, jossa lasten, nuorten ja perheiden palvelut kootaan sote-keskusten yhteyteen ja toteutetaan hallinto- ja sektorirajat ylittäen monitoimijaperiaatteella sekä julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä. Perhekeskusten on tarjottava helposti saavutettavaa ja oikea-aikaista tukea arjen ja vanhemmuuden haasteisiin. Myös kuntien on osallistuttava aktiivisesti perhekeskustoiminnan kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Neuvolapalvelut on säilytettävä lähipalveluina ja niiden resurssit turvattava. Vahvistamme äitiys-, lasten- ja perheneuvoloita osana yhtenäistä lapsuusiän neuvolakokonaisuutta. Äitiys- ja lastenneuvoloissa tulisi saada tarvittaessa ja asiakkaan sitä toivoessa myös hyvää ja asiantuntevaa imetysohjausta. Neuvoloiden ja perhe-

keskusten resurssien riittävyys on varmistettava, jotta monipuolinen ja yksilöllinen tuki vanhemmuuden ja perhe-elämän erilaisissa haasteissa kyetään turvaamaan. Järjestöjen ja seurakuntien osaamista voidaan hyödyntää osana perhekeskustoimintaa.

Toimenpiteet:

Neuvola ja tukipalvelut:

- Varmistetaan julkisen hallinnon ja kolmannen sektorin saumaton yhteistyö sekä vaalitaan järjestöjen autonomiaa ja toimintaedellytyksiä.
- Kehitetään neuvolatoimintaa perhekeskusmallin mukaisesti.
- Tarjotaan lapsiperheille varhaista ja ennaltaehkäisevää tukea matalalla kynnyksellä lähipalveluina sekä karsitaan palveluiden päällekkäisyyksiä.
- Vahvistetaan lapsiperheiden kotipalveluiden saatavuutta esimerkiksi palveluseteleillä.
- Turvataan neurokirjon ja vammaisten lasten sekä heidän perheidensä tarvelähtöiset ja oikea-aikaiset palvelut yhdenvertaisesti koko maassa.
- Lisätään vanhemmuuden tukea ja mahdollistetaan perheille yhteisöllistä toimintaa yhteistyössä kol mannen sektorin kanssa.
- Edistetään parisuhteen tukipalveluiden saatavuutta esimerkiksi hyödyntämällä palvelusteliä.
- Vahvistetaan lasten, nuorten ja perheiden perustason sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuutta sekä nopeutetaan lääkäriin pääsyä.
- Panostetaan etsivään nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.
- Tuetaan lasten ja nuorten kehitys- ja kasvurauhaa.

Tukea haastaviin perhe-elämän tilanteisiin

Huolehdimme siitä, että lapset ja nuoret pääsevät nopeasti ja joustavasti kouluterveydenhoitajan, -lääkärin, -psykologin ja -kuraattorin vastaanotolle. Perheiden ja kotien tukiverkostot ovat usein ohuita ja avun saanti viivästyy. Syrjäytymisen juuret ovat usein jo varhaisessa lapsuudessa, minkä vuoksi lasten ja nuorten syrjäytymisen vastaiseen ennaltaehkäisevään työhön on panostettava enemmän. Varhaisen tuen avulla voidaan monissa tilanteissa kokonaan välttää lastensuojelun asiakkaaksi päätyminen.

Lastensuojelulaki on pitkään tarvinnut uudistusta varhaisemman tuen mahdollistamiseksi. Vastaavasti alaikäisten väkivaltarikosten määrä on kasvanut selvästi viiden vuoden sisällä. Rangaistuksilla on sijansa, mutta nuorten kohdalla on ensisijaisesti puututtava juurisyihin. Rikollisuuden vähentämiseksi kaivataan ennaltaehkäisevää työtä. Myös alle 15-vuotiaan nuoren on kyettävä ymmärtämään, että vääristä teoista tulee seuraamuksia. Hallituksessa uudistammekin parhaillaan lastensuojelulakia. Tavoitteena on siirtää painopistettä ennaltaehkäisevään tukeen ja perheiden varhaiseen auttamiseen. Uudistuksessa kehitetään keinoja puuttua alaikäisten rikoskäyttäytymiseen, erityisesti alle rikosvastuuiän olevien lasten kohdalla, ja nopeutetaan rikos- ja oikeusprosesseja nuorten rikoskierteen katkaisemiseksi.

Teini-ikäisten perheille suunnatuille tukimuodoille on kasvava tarve, jotta huostaanotoilta ja tilanteiden kriisiytymiseltä voidaan välttyä. Lastensuojelupalvelut ovat Suomessa hyvin suurelta osin yksityistä liiketoimintaa, jonka vaikuttavuutta on arvioitava. Myös perhehoitoa tulisi tehdä alueilla enemmän tunnetuksi ja edistää sen käyttöä niin lasten kuin ikäihmisten kohdalla.

Lapseen kohdistuvan väkivaltaepäilyn yhteydessä on otettava käyttöön LASTA-toimintamalli ja käynnistettävä rikosprosessi. Se varmistaa lapsen suojelun, nopeuttaa rikosprosessia ja mahdollistaa perheen tuen rikosprosessin aikana.

Yhä useampi nuori kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä tai perheen vanhemmalla on hoitoa vaativa mie-

lenterveys- tai päihdeongelma. Päihde- tai mielenterveyspalveluissa tulisi nykyistä paremmin keskittyä koko perheeseen eikä vain yksilöön. Erityisesti lapset pitäisi näissä tilanteissa huomioida.

Kristillisdemokraattien ajama ja vuonna 2025 voimaan astunut lasten ja nuorten terapiatakuu turvaa osaltaan yhdenvertaisen pääsyn lyhytpsykoterapiaan ja muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin. Takuuta on edelleen kehitettävä, sillä tehokkaille, tutkimusnäyttöön perustuville lyhytinterventioille on tarvetta. KELA:n kustantamaan kuntoutuspsykoterapiaan pääseminen on vaikeaa, sillä kriteerit ovat tiukat ja alueellinen saatavuus vaihtelee.

Kristillisdemokraatteina haluamme huolehtia, että asiakasohjaus ja palvelujen hyvä laatu toteutuvat. Monipalveluasiakkaiden hoitokokonaisuudet ja palveluintegraatio asiakastasolla on saatava kuntoon. Varmistamme tilojen ja palvelujen esteettömyyden ja saavutettavuuden. Näemme tärkeäksi mahdollistaa vammaisen henkilön oikeuden omaan kotiin ja turvata kotona asuminen perheen kanssa tai itsenäisesti niille, joille se on paras asumisratkaisu. Vammaisilla pitää olla oikeus itse vaikuttaa asuinpaikkaansa.

Suhtaudumme hyvin kriittisesti Suomen päihdepolitiikkaa pitkään leimanneeseen liberaaliin linjaan, jonka seuraukset näkyvät yhteiskunnassamme. Huumekuolemat ovat lisääntyneet, ja entistä koukuttavammat sekä vaarallisemmat huumeet leviävät nopeasti tavoittaen yhä nuorempia ikäryhmiä.

Huumeiden vastaisessa työssä tarvitsemme tehokasta viranomaisyhteistyötä, erityisesti poliisin, tullin ja sosiaalipalveluiden välillä. Tarvitsemme nopeita lainsäädännöllisiä toimia, jotta muuntohuumeet saadaan kiinni jo ennen kuin ne leviävät katukuvaan, sekä ennaltaehkäisevää työtä kouluissa ja nuorisotyössä, jotta tieto tavoittaa ajoissa. Painopisteen on oltava vahvasti ennaltaehkäisyssä, perheiden ja nuorten tuessa sekä toimivissa hoitopoluissa. Yhteiskunnan viestin on oltava selkeästi päihteiden käytön normalisoinnin kieltävä. Emme kannata huumeiden käyttöhuoneita, koska niiden käyttöön liittyisi merkittäviä ongelmia muun muassa turvallisuuden, laillisuuden ja huumeidenkäytön vähentämisen näkökulmasta.

Erotilanteissa voi ilmetä vieraannuttamista, jossa toinen vanhempi pyrkii estämään tai heikentämään lapsen suhdetta toiseen vanhempaan esimerkiksi rajoittamalla tapaamisia, vaikuttamalla lapseen kielteisesti tai estämällä yhteydenpitoa. Vieraannuttaminen voi vaarantaa lapsen oikeuden molempiin vanhempiin ja aiheuttaa pitkäaikaista haittaa lapsen hyvinvoinnille. Vieraannuttamista on torjuttava tehokkain ja monipuolisten toimenpiteiden avulla, myös tarvittaessa tiukemmin lainsäädännössä.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan perustason sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuutta.
- Puututaan tehokkaammin lasten- ja nuorten rikollisuuteen.
- Lastensuojelun kokonaisuudistuksessa huomioidaan muun muassa ennaltaehkäisevä tuki ja varhai nen puuttuminen sekä puututaan tehokkaammin nuoren rikolliseen käyttäytymiseen.
- Varmistetaan sekä julkisten että yksityisten lastensuojeluyksiköiden valvonta
- Turvataan riittävät resurssit sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa, lastensuojelun avohuollossa, sijaishuollossa ja jälkihuollossa.
- Koulutetaan ja palkataan lastensuojeluun lisää henkilökuntaa ja turvataan riittävät resurssit.
- Vahvistetaan sijaishuollon valvonta- ja ohjausjärjestelmää.
- Vakiinnutetaan LASTA-toimintamalli valtakunnalliseksi ja yhtenäiseksi toimintatavaksi viranomaisil le.
- Vahvistetaan lastensuojelun ja mielenterveyspalvelujen yhteistyötä.
- Vahvistetaan lyhyt- ja ryhmäterapiamuotoja
- Varmistetaan perusterveydenhuollon yhdenvertainen saatavuus ja riittävät resurssit.
- Kehitetään nuorten terapiatakuuta käytännön havaintojen ja kokemusten pohjalta
- Huolehditaan riittävästä koulupsykologien ja -kuraattoreiden sekä -terveydenhoitajien ja -lääkäreiden määrästä.

- Turvataan lasten- ja nuorisopsykiatrian resurssit.
- Parannetaan ennaltaehkäisevää päihdetyötä sekä päihderiippuvaisten hoitoon pääsyä.
- Päivitetään maamme huumestrategia ottaen huomioon huumeiden ja päihteiden sekakäytön voima kas lisääntyminen etenkin nuorten keskuudessa.
- Torjutaan tehokkaasti vieraannuttamista erilaisin toimenpitein. Viranomaisille on tarjottava koulutus ta ilmiön tunnistamiseen, ja perheiden tukirakenteita on vahvistettava eron jälkeen.

4. JOUSTOA JA VALINNANVAPAUTTA HOITORATKAISUIHIN

Perhepoliittiset ratkaisut on tehtävä ensisijaisesti lapsen edun näkökulmasta. Lastenhoidon ratkaisujen pitää saada olla perheen omia päätöksiä. Yhteiskunnan on tarjottava lastenhoitoon erilaisia vaihtoehtoja ja tuettava perheiden valinnanvapautta lasten kotihoidon ja varhaiskasvatuksen välillä. Kotihoitoa ja päiväkotia ei pidä asettaa vastakkain, vaan järjestelmää on kehitettävä entistä joustavammaksi ja perheen tarpeista lähteväksi. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -velvollisuus, jota yhteiskunnan on toimillaan tuettava.

Kotihoidon on oltava todellinen vaihtoehto pienimmille lapsille esimerkiksi kotihoidontuen kuntalisän turvin. Tämän myötä päivähoitopaikkoja vapautuu niitä tarvitseville ja varhaiskasvatuksen kustannusten kasvua kyetään hillitsemään.

Maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumista varhaiskasvatukseen on kannustettava. Osallistuminen parantaa lasten kotimaisten kielten taitoja ja kouluvalmiutta sekä integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Tämän vuoksi maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen paraneminen on tärkeä tavoite. Hallituksessa edistämme kotihoidon tuen Norjan mallia, jossa tuen edellytyksenä on kolmen vuoden asuminen Suomessa muun muassa kotoutumisen edistämiseksi.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisia on oltava riittävästi lasten turvallisen hoidon ja läheisyyden turvaamiseksi. Liian suuret ja jatkuvasti muuttuvat lapsiryhmät heikentävät osaavan ja ammattitaitoisen henkilökunnan mahdollisuuksia kohdata ja huomioida lapsi tavalla, jota jokainen lapsi tarvitsee kehityksensä ja oppimisensa tueksi. Henkilömitoitusten toteutumista kunnissa on valvottava aktiivisesti sekä julkisella että yksityisellä puolella.

Työntekijöiden hyvinvointi ja pysyvyys vaikuttavat olennaisesti varhaiskasvatuksen laatuun. Alan heikko palkkaus vaikeuttaa työvoiman rekrytointia ja lisää henkilöstön vaihtuvuutta. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten palkkatasoa on nostettava kilpailukykyiselle, työtä ja sen vaatimaa koulutusta arvostavalle tasolle. Moniammatillista osaamista varhaiskasvatuksen tukena on lisättävä, etenkin sosiaali- ja perhetyötä.
Lapset ovat tarpeineen erilaisia, joten pitää olla vaihtoehtoisia tapoja kohdentaa lapsen tarvitsema tuki. Kehityksen ja oppimisen tuki kuuluvat kaikille sitä tarvitseville lapsille riippumatta kotikunnasta, kaupungista tai kaupunginosasta. Oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo tuen kohdentamisessa on tärkeää.

Seurakuntien ja päiväkotien yhteistyö tukee varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteita. Tutustuminen suomalaisiin perinteisiin ja maamme kristilliseen kulttuuriin on tärkeä osa varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Perheen vakaumuksen ja arvopohjan kunnioittaminen niin opetuksen sisällöissä kuin käytännön järjestelyissäkin on tärkeää. Opetushallituksen ohjeen mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat päättää uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä varhaiskasvatuksessa.

Toimenpiteet:

- Lisätään valinnanmahdollisuuksia kehittämällä kotihoidon tukea ja tukemalla eri hoitomuotoja tasa puolisesti.
- Laajennetaan kotihoidontuen kuntalisän käyttöä.
- Edistetään kotihoidon tuen Norjan mallia.
- Huolehditaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan riittävästä määrästä ja laadusta
- Varmistetaan oppimisen tuen riittävät resurssit.
- Suhtaudumme myönteisesti maksuttoman esiopetuksen varhentamiseen 5-vuotiaille vapaaehtoisena.
- Lisätään varhaiskasvatuksessa sosiaali- ja perhetyön osaamista.
- Lisätään moniammatillista osaamista varhaiskasvatuksessa.
- Vahvistetaan huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa.
- Tuetaan seurakuntien ja päiväkotien yhteistyötä.

5. KOULU KODIN TUKENA KASVATUKSESSA

Laadukas ja tasa-arvoinen perusopetus on aina ollut suomalaisen yhteiskunnan perusta. Perusopetus on yleissivistävää ja sillä on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Suomalainen perusopetus on viime vuosina kohdannut merkittäviä haasteita. Oppimistulokset ovat heikentyneet, ja samanaikaisesti lasten ja perheiden pahoinvointi on lisääntynyt. Perusopetuksen oppimisen tukeen onkin panostettu ja opetushenkilöstön hallinnollista taakkaa vähennetty nykyisen hallituksen toimesta, mutta työtä on edelleen tehtävä. Lähikoululisällä kykenisimme vastaamaan opetuksen alueelliseen tasa-arvoisuuteen, joka ei tällä hetkellä toteudu. Koulukyytien turvallisuudesta on huolehdittava.

Myös oppilaiden sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin on vahvistunut. Köyhyys ja pahoinvointi heijastuvat myöhemmin lasten ja nuorten koulutusvalintoihin ja mahdolliseen syrjäytymiskehitykseen. Sukupuolten välinen osaamisero tulee näkyviin suoritustasojen tarkastelussa.

Kristillisdemokraattien pitkäaikainen tavoite toteutui vuonna 2025, kun yksityisten koulujen kotikuntakorvaus korotettiin täysimääräiseksi 94 prosentista 100 prosenttiin. Yksityiskoulujen järjestämisluville on asetettava selkeät ja kohtuulliset kriteerit. Alueen laskeva lapsimäärä ei saa estää luvan myöntämistä, jos se on huomioitu toiminnassa. Julkisia ja yksityisiä kouluja ei tule asettaa vastakkain, vaan nähdä yhteistä päämääräämme tavoittelevina ja toisiaan täydentävinä toimijoina.

Koululaisten digiosaamista on vahvistettava, kun oppilailla on siihen valmiudet. Digitaitojen opettaminen ei saa heikentää perustaitojen oppimista eikä korvata käsillä tekemisen taitoa. Oppituntien aikaisen kännykkäkiellon lisäksi mobiililaitteiden käyttöä voitaisiin vähentää myös välituntien aikana. Mobiililaitteilla on myös oppimista edistävä vaikutus, mutta niiden koulupäivän aikaisen käytön vähentäminen lisää oppilaiden keskittymiskykyä opiskeluun sekä sosiaalista kanssakäymistä koulupäivien aikana.

Vain noin neljännes peruskouluikäisistä lapsista ja nuorista liikkuu liikkumissuosituksen mukaisesti. Koulupäivien aikaista liikkumista on pyrittävä lisäämään niin Harrastamisen Suomen -mallin kuin esimerkiksi

koulupäivän aluksi pidettävän liikuntahetken avulla. Liikunnallista elämäntapaa on edistettävä yhdessä perheiden kanssa. Maksuttomia ja kohtuuhintaisia lasten ja nuorten liikunta- ja kulttuuripalveluita on edistettävä sekä vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia tuettava.

Kouluihin on tuotava opetusta hedelmällisyystietoisuudesta lisäämään nuorten ymmärrystä lisääntymisterveydestä ja biologisista realiteeteista. Kasvatuksen tulisi olla osa koulujen opetussuunnitelmaa ja terveydenhuollon käytäntöjä, sillä se vaikuttaa pitkällä aikavälillä syntyvyyteen ja väestörakenteeseen.

Mikään kasvatus tai opetus ei ole vapaata maailmankuvasta ja arvoista. Perheen vakaumusta ja arvopohjaa on kunnioitettava niin opetuksen sisällöissä kuin käytännön järjestelyissä.

Toimenpiteet:

- Tavoitellaan perusopetuksen rahoituksen nostamista kohti pohjoismaista tasoa.
- Panostetaan oppimisen ja koulunkäynnin tukeen.
- Kavennetaan ja ennaltaehkäistään asuinalueesta sekä perhe- ja sosioekonomisesta taustasta johtuvia oppimiseroja.
- Turvataan opetuksen alueellinen tasa-arvo lähikoululisällä
- Turvataan riittävän pienet ryhmäkoot perusopetuksessa.
- Lisätään kodin ja koulun yhteistyötä ja kehitetään uusia toimintatapoja avoimeen ja aktiiviseen vuo rovaikutukseen.
- Vahvistetaan oppilas- ja opiskelijahuollon palveluita.
- Tuetaan koulujen ja oppilaitosten yhteisöllisiä toimintatapoja ja tarjotaan lapsille ja nuorille kynnyk setöntä tukea arjen ympäristöissä.
- Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden suomen- tai ruotsinkielen riittävä osaaminen varmistettava oppimistulosten parantamiseksi.
- Vahvistetaan lasten ja nuorten Harrastamisen Suomen mallia.
- Edistetään koulupäivän aikaista liikkumista niin välitunneilla kuin esimerkiksi koulupäivien alussa
- Lisätään kouluopetukseen opetusta hedelmällisyystietoisuudesta
- Tehdään lapsia ja nuoria koskevassa lainsäädännössä ja opetussuunnitelmissa selkeä ero sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun välillä.
- Parannetaan yksityiskoulujen toimintaedellytyksiä muun muassa lupamenettelyjä selkeyttämällä ja yhdenmukaistamalla.
- Kunnioitetaan perheiden vakaumusta opetuksessa ja turvataan kaikkien lasten oikeus uskonnonope tukseen.

Lue lisää KD:n koulutuspolitiikasta koulutuspoliittisesta ohjelmasta.
(Koulutuspoliittinen ohjelma 2024 | Kristillisdemokraatit)

6. PERHEYSTÄVÄLLISET TYÖMARKKINAT JA TOIMEENTULOA TYÖNTEOSTA

Kristillisdemokraatit näkevät perhepolitiikan keskeisenä osana työllisyyspolitiikkaa: hyvinvoiva perhe luo perustan työkyvylle, jaksamiselle ja yhteiskunnan kestävälle kehitykselle. Hyvä perhepolitiikka on myös keino rakentaa Suomesta kilpailukykyinen. Perheystävällinen yhteiskunta toimii veto- ja pitovoimatekijänä myös

kansainvälisiä osaajia maahan houkutellessa. Haluamme rakentaa yhteiskuntaa, jossa työn ja perheen yhteensovittaminen on aidosti mahdollista, ja jossa lapsiperheiden tarpeet huomioidaan osana työelämän rakenteita ja sosiaaliturvaa. Perheystävällinen työelämä ei ole vain inhimillinen valinta – se on myös taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti viisas ratkaisu.

Näemme lasten kanssa kotona vietetyn ajan tärkeänä työkokemuksena, jonka pitäisi näkyä positiivisesti myös palkkauksessa ja urakehityksessä. Työllisyyden tukemiseksi tarvitaan laajasti erilaisia toimia, jotka vaikuttavat työllisyyteen niin työllistämiskynnystä madaltamalla, kysyntää kasvattamalla, kannustinloukkuja purkamalla ja vastaamalla työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamattomuuteen. Etätyöt, vuokratyö, työelämän pirstaleisuus ja alustatalous ovat tulleet jäädäkseen. Vaikka pysyvät kokoaikaiset työsuhteet ovat useimmille paras vaihtoehto, tarvitaan työelämään joustavuutta ja räätälöityjä ratkaisuja elämäntilanteen sitä vaatiessa, esimerkiksi lapsiperheiden vanhemmille ja omaishoitajille.

Työvoiman saatavuuden vähentyessä perheiden tarpeiden huomioiminen on työnantajalle etu osaajista kilpailtaessa. Vanhemmuuden kustannusten jako on uudistettava tasapuoliseksi työnantajille vakuutuspohjalta, johon yhteiskunta ja työmarkkinat osallistuvat. Näin varmistetaan kustannusten tasainen jakautuminen. Esimerkiksi Ruotsissa työnantaja ei maksa palkkaa työntekijälle vanhempainvapaan ajalta, vaan toimeentulo turvataan vanhempainvakuutus- järjestelmästä maksettavalla vanhempainrahalla.

Suomessa vanhemmalla on oikeus jäädä tilapäiselle hoitovapaalle hoitamaan äkillisesti sairastunutta alle 10-vuotiasta lasta. Oikeus perustuu työsopimuslakiin ja koskee enintään neljää työpäivää kerrallaan. Joillakin aloilla hoitovapaa voi ulottua myös alle 12-vuotiaisiin lapsiin. Tilapäinen hoitovapaa on pääsääntöisesti palkaton, ellei työehtosopimus toisin määrää. Kela ei maksa tukea hoitovapaan ajalta. Vapaa koskee vain yhtä vanhempaa kerrallaan, eikä molemmat vanhemmat voi olla samanaikaisesti poissa töistä lapsen hoidon vuoksi. Haluamme selvittää mahdollisuutta ottaa Suomessa käyttöön Ruotsia vastaava järjestelmä, jossa vanhemmilla olisi laajempi oikeus palkallisiin poissaoloihin hoitaessa sairasta lasta kotona. Malli vähentäisi varhaiskasvatusikäisten toistuvista sairasteluista johtuvaa kuormitusta, ehkäisisi tartuntakierteitä ja vahvistaisi sekä perheiden että lasten kanssa työskentelevien hyvinvointia.

Lisäksi esitämme, että Suomeen otetaan käyttöön suruvapaa alaikäisen lapsensa menettäneille vanhemmille. Kyseessä olisi Kelasta haettava ansiosidonnainen etuus, joka auttaisi vanhempia toipumaan ja sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseen ilman toimeentuloon liittyvää huolta. Tuki lisäisi yhdenvertaisuutta ja olisi inhimillinen keino tukea surevia perheitä vaikeassa elämäntilanteessa sekä vahvistaisi työkykyä vähentäen sairastavuutta pitkällä aikavälillä.

Sosiaali- ja eläketurvaa on uudistettava vastaamaan työelämän muutoksiin. Sosiaaliturvajärjestelmää on kehitettävä siten, että työn vastaanottaminen on joka tilanteessa kannattavaa. Sosiaaliturvauudistuksella on tavoiteltava lapsiperheköyhyyden ja ylisukupolvisen syrjäytymisen ehkäisyä. KD:n pitkään ajamassa Kannustavan perusturvan -mallissa yleisimmät tukimuodot yhdistetään yhdeksi tueksi vähentäen köyhyyttä, parantaen työnteon kannattavuutta ja poistaen byrokratiaa etuisuuksien hakemisessa. Orpon hallituksessa kehitämme sosiaaliturvaa KD:n esitystä mukaillen yhden yleistuen malliksi.

Maahanmuuttajien kotoutumisen onnistuminen edellyttää yhteyttä tavallisiin suomalaisiin. On ratkaisevan tärkeää, että maahanmuuttajat pääsevät osaksi paikallisia yhteisöjä, joissa he voivat rakentaa uutta elämää osana suomalaista yhteiskuntaa. Maahanmuuttajanaiset ovat erityisen tärkeä ryhmä kotoutumisen kannalta. Heidän osallisuutensa yhteiskuntaan vaikuttaa usein koko perheen kotoutumiseen. Vanhemman osallistuminen työelämään on koko perheen kotoutumisen kannalta tärkeää.

Toimenpiteet:

- Vanhempien mahdollisuuksia siirtyä tuettuun osa-aikatyöhön parannetaan.
- Etätyöskentelyä edistetään niissä työtehtävissä, joissa se on teknisesti mahdollista.

- Tilapäisessä hoitovapaassa lapsen ikäraja pitää nostaa 12 vuoteen. Kehitysvammaisen kohdalla oikeus tilapäiseen hoitovapaaseen pitää ulottaa 18 ikävuoteen saakka.
- Lisätään joustoja työn ja perheen yhteensovittamiseksi esimerkiksi työaikapankeilla sekä lisäämällä tietoa muun muassa osittaisesta hoitovapaasta ja lyhennetystä työajasta.
- Uudistetaan vanhemmuuden kustannusten jako tasapuoliseksi työnantajille vakuutuspohjalta.
- Selvitetään vanhemman laajempaa oikeutta palkallisiin poissaoloihin hoitaessa sairasta lasta kotona.
- Otetaan käyttöön suruvapaa lapsensa menettäneille vanhemmille.
- Puretaan sosiaaliturvan kannustinloukkuja ja parannetaan lapsiperheiden työllisyysastetta uudista malla sosiaaliturva mukaillen KD:n Kannustavan perusturvan -mallia.
- Poistetaan alaikäisten lasten palkkatulojen vaikutus vanhempien toimeentulotukeen.
- Maahanmuuttajien aiempi koulutus ja osaaminen hyödynnetään nykyistä paremmin: on tuettava tietojen ja taitojen päivittämistä suomalaiseen työelämään soveltuviksi.

7. TUKEA PERHEEN ERI VAIHEISIIN

Perheiden arki on jatkuvassa muutoksessa, ja yhteiskunnan on kyettävä tukemaan perheitä kaikissa elämänvaiheissa. Viime vuosien taloudellinen epävarmuus ja elinkustannusten nousu ovat kiristäneet monien perheiden toimeentuloa – erityisesti pienituloisten ja yksinhuoltajien kohdalla. Samalla oppimistulokset ovat heikentyneet ja lasten sekä perheiden pahoinvointi lisääntynyt.

Kristillisdemokraatit haluavat rakentaa yhteiskuntaa, jossa perheiden taloudellinen turvallisuus, oikeudenmukainen verotus ja arjen sujuvuus ovat keskiössä. Perhepolitiikan tulee olla ennakoivaa, kannustavaa ja elämänkaaren eri vaiheisiin mukautuvaa.

Haluamme parantaa perheiden valinnanvapautta ja toimeentuloa. Erityisesti akuutin kriisin keskellä on tärkeää kohdistaa tukea perheille. KD:n pitkään ajama ansiotuloverotuksen lapsivähennyksen palautus toteutui Orpon hallituskaudella. Esitämme lisäksi porrastettua perheverotusta, jossa perheen tulot verotettaisiin yhtenä kokonaisuutena lapsiluvun mukaan porrastaen. Vastaavasti yksinhuoltajien verotukseen sisältyisi lapsivähennys. Porrastettu perheverotus olisi mahdollinen perheille, joilla on alaikäisiä huollettavia lapsia, ja yhteisverotus toteutuisi täysimääräisesti kolmen alaikäisen huollettavan kohdalla. Perheverotus olisi mahdollista valita yksilöverotuksen sijaan.

Yhteiskunnan tulee myös tukea perheen perustamista jo opiskeluaikana sekä edistää opiskelevien perheiden asemaa. Olemme tehneet toimia tilanteen parantamiseksi muun muassa nostamalla opintorahan huoltajakorotusta, mutta työtä on jatkettava esimerkiksi opintotuen uudistuksen yhteydessä.

Myös yksinelävät on otettava huomioon julkisten palveluiden suunnittelussa. Yksinasuvat ovat usein muita heikommassa taloudellisessa asemassa: heidän asumiskustannuksensa ovat keskimäärin henkeä kohden korkeammat kuin perheellisillä, ja lisäksi yksinasuvien työllisyysaste on selkeästi alhaisempi.

Olemme pitkään ajaneet keliakiakorvauksen palauttamista ylimääräisten kustannusten kattamiseksi. Hallituksen päätös palauttaa keliakiakorvaus pienituloisille ja alaikäisille on askel oikeaan suuntaan, mutta korvaus on jatkossa laajennettava koskemaan kaikkia keliaakikoita.

Perheitä koskevissa tuissa on otettava huomioon myös maahanmuuttajien kotoutumista edistävät toimet. Suomen tai ruotsin kielen oppiminen on ensiarvoisen tärkeää onnistuneen kotoutumisen kannalta. Kielen

osaaminen on avain koulutukseen, työhön, palveluihin ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Olemme esittäneet pohjoismaiseen tapaan työmarkkinatuen kielilisää, joka kannustaa nopeaan kielenoppimiseen ja palkitsee siitä. Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä ei sisällä kannustinta kielen oppimiseen, mikä heikentää maahanmuuttajien motivaatiota ja työnsaantimahdollisuuksia. Tätä valmistellaan nyt hallituksessa. Samoin aiemmin mainittu Norjan malli (ks. luku 4) kotihoidon tuesta edistäisi kotoutumista.

Toimenpiteet:

- Tavoitellaan lapsilisien tasokorotuksia ja tuen sitominen indeksiin.
- Otetaan käyttöön erillinen 1 000 euron lisätuki (KD:n “vaunuraha”)
- Edistetään porrastetun perheverotuksen käyttöönottoa
- Muutetaan opintotuen huoltajakorotus lapsikohtaiseksi.
- Opintotuen uudistuksessa huomioitava opiskelevien perheiden asema ja toimeentulo.
- Hyvitetään opintojen aikana vanhemmaksi tulevien opintolaina kokonaan 2 500 euroa ylittävältä osuudelta. Hyvitys koskisi myös jo ennen lapsen saantia nostettua opintolainaa.
- Ulotetaan keliakiakorvaus koskemaan kaikkia keliaakikoita riippumatta iästä tai tulotasosta.
- Selvitetään ajoneuvoveron alennusta lapsiperheille.
- Pilotoidaan käyttöön Tanskan-mallin mukainen kurssi, jonka vanhemmat käyvät erotilanteessa.
- Luodaan joustoja eroperheiden etuuksiin.
- Otetaan käyttöön työmarkkinatuen kielilisä

8. SUKUPOLVIEN SUOMI HUOLEHTII LÄHIMMÄISISTÄ

Vahvistetaan sukupolvien välistä yhteyttä

Ikäystävällisessä Suomessa panostetaan sukupolvien väliseen vuorovaikutukseen. Korostamme isovanhempien roolia lastenlasten hoivassa ja kasvatuksessa. Isovanhemmat ovat voimavara paitsi huolenpidon tarjoajina myös oman elämänkokemuksensa, arvojen, tietojen ja taitojen siirtäjinä. Lapsenlapset liittyvät heidän kauttaan sukupolvien ketjuun ja saavat hyviksi koettuja aineksia oman arvopohjansa ja identiteettinsä rakentamiseen.

Ruotsin mallin mukaista vanhempien vanhempainrahapäivien vapaaehtoista luovuttamista muille hoitajille, kuten isovanhemmille tai muulle läheiselle, on selvitettävä. Tällä tavoin voitaisiin vahvistaa sukupolvien välistä yhteistyötä ja turvata joustava hoitoratkaisu perheissä.

Lapsen ja isovanhempien välinen yhteys on tunnustettava osaksi lapsen hyvinvointia. Turvataan lapsen mahdollisuus tavata isovanhempiaan ja torjutaan eri keinoin vieraannuttamista. Lapsen etu on säilyttää yhteys turvallisiin ja rakastaviin läheisiin myös eron tai huoltoriidan jälkeen.

Jokainen perhe tarvitsee ympärilleen tukiverkoston. Siihen voi kuulua niin sukulaisia ja ystäviä kuin naapureitakin. Mikäli isovanhempia ei enää ole, välimatka on pitkä tai yhteys on jostain syystä katkennut, tulisi lapsille luoda mahdollisuuksia vara- tai kummi-isovanhempiin. Myös yhteisöllistä isovanhemmuutta on edistettävä. Sitä edustavat esimerkiksi koulujen tai päiväkotien kummivaarit ja -mummit.

Toimenpiteet:

- Edistetään isovanhempien mahdollisuuksia tukea perheen ja työelämän yhdistämistä muun muassa lisäämällä tietoa erilaisista hoitovaihtoehdoista kotihoidontuen tai yksityisenhoidon tuen avulla.
- Selvitetään vanhempien vanhempainrahapäivien vapaaehtoisen luovuttamisen mahdollisuus muille hoitajille, kuten isovanhemmille tai muille läheisille.
- Isovanhempien tapaamisoikeuden vahvistamista erotilanteissa tulee helpottaa
- Edistetään kummivaari- ja -mummitoimintamuotoja

Arvostus ja tuki omaishoitajille

Omaishoito koskettaa suoraan useaa perhettä ja vaikuttaa koko perheen elämään monessa eri elämäntilanteessa. Yksi hoitaa omaa lastaan, toinen puolisoaan ja kolmas vanhempaansa. Unohtaa ei sovi myöskään nuoria hoivaajia. Omaishoito on yhteiskunnalle sekä inhimillisesti että taloudellisesti kestävä hoitomuoto. Samalla on tärkeää panostaa myös perhehoidon kehittämiseen.

Kun omainen ottaa vastuun läheisensä hoivasta, hän tarvitsee yhdenvertaista, oikea-aikaista ja riittävää tukea asuinpaikastaan riippumatta. Tuki tarkoittaa taloudellista turvaa, selkeää tietoa palveluista ja sosiaaliturvasta sekä konkreettista apua, kuten hoitotarvikkeita, apuvälineitä ja tarvittaessa asunnon muutostöitä. Parhaillaan hallituksessa nostamme omaishoidon tuen vähimmäispalkkiota ja tuomme KD:n ajaman kansallisen ohjeistuksen omaishoidon tuen myöntämisperusteista, palkkioluokista ja käytännöistä.

Haluamme ottaa käyttöön omaishoitovähennyksen ansiotuloverotuksessa vaihtoehdoksi nykyiselle omaishoitopalkkiolle. Vähennys tukisi erityisesti työikäisiä aikuisia osallistumaan läheistensä hoivaan ja pysymään kiinni työelämässä. Sen on oltava kannustimena suurempi kuin omaishoitopalkkio, mutta yhteiskunnalle edullisempi kuin kotihoito tai laitoshoito. Vähennyksen on oltava mahdollinen myös omaishoitajan puolison tuloista, kuten kotitalousvähennys.
Omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittamisen tulee olla joustavaa. Omaishoitajille on taattava paremmat mahdollisuudet vapaapäiviin, virkistykseen, kuntoutukseen ja kotipalveluun. Korvaavan hoitopaikan on oltava luotettava ja turvallinen, tähän perhehoito tarjoaa hyvän vaihtoehdon.

Toimenpiteet:

- Kehitetään omaishoitoa ja perhehoitoa julkisia palveluja täydentävinä hoidon ja huolenpidon muotoi na.
- Korotetaan omaishoitajien palkkiota ja määritellään pienimmät palkkiot verovapaaksi tuloksi. Omaishoidon tuki tulee siirtää Kelan maksettavaksi.
- Edistetään omaishoitopalkkion vaihtoehdoksi omaishoitovähennystä vähennettäväksi ansiotulovero tuksessa.
- Turvataan omaishoitajille lakisääteiset sijaisapu, vapaapäivät ja virkistyspäivät

Kriisinkestävät perheet

Kriisivalmiudessa perheiden huomioiminen on keskeinen osa kokonaisturvallisuutta. Perheet, erityisesti lapsiperheet, kohtaavat kriisitilanteissa monenlaisia haasteita, jotka voivat vaikuttaa lasten turvallisuudentunteeseen, vanhempien toimintakykyyn ja arjen sujuvuuteen. Siksi kriisivalmiussuunnittelussa on tärkeää varmistaa, että perheille tarjotaan selkeää ja saavutettavaa tietoa, konkreettista tukea sekä mahdollisuus saada apua nopeasti ja yhdenvertaisesti. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ikätasoiseen viestintään, perheiden psykososiaaliseen tukemiseen ja arjen rutiinien turvaamiseen myös poikkeusoloissa.

Viranomaisten, hyvinvointialueiden ja järjestöjen yhteistyö on avainasemassa perheiden tukemisessa kriiseissä. Monikielinen ja saavutettava viestintä sekä perheiden erityistarpeiden tunnistaminen vahvistavat yhteiskunnan resilienssiä ja auttavat varmistamaan, että kukaan ei jää kriisitilanteessa yksin.

Toimenpiteet:

- Huomioidaan perheet valmiussuunnitelmissa
- Varmistetaan monikielinen ja saavutettava viestintä

Ohjelma on hyväksytty puoluehallituksen kokouksessa 25.10.2025.